

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

1

Том 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Ругало Богдан Андрійович

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ
МІЖНАРОДНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ 288

Taylor Alla

SOME THOUGHTS REGARDING WOMEN'S RIGHTS ADVOCACY IN ISLAMIC STATES 291

Фасій Анастасія Володимирівна

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ПСИХІЧНИМИ
РОЗЛАДАМИ 293

Чернявський Марк Віталійович

АДАПТАЦІЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ ООН ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ГІБРИДНІ
ЗАГРОЗИ, ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА КІБЕРБЕЗПЕКА 297

Чорний Інеса

ІННОВАЦІЙНІ ЮРИДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НОВИХ ВИКЛИКІВ У ПОЛЯРНИХ МОРСЬКИХ
ЗОНАХ: ЗМІЦНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО УПРАВЛІННЯ В АРКТИЦІ ТА АНТАРКТИЦІ 300

СЕКЦІЯ 6. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МОРСЬКОЇ ТА МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Кормич Борис Анатолійович

ЕКОЛОГІЧНА СТРАТЕГІЯ ДЛЯ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ БАЗИС І
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗУСИЛЛЯ 304

Аверочкіна Тетяна Володимирівна

ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗАБРУДНЕННЮ ПОВІТРЯ ВІД МОРСЬКОЇ ТА ПОРТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ .. 307

Федотов Олексій Павлович, Назарко Артем Аркадійович

АВТОРИЗАЦІЯ НА ПРОВАДЖЕННЯ МИТНОЇ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ 311

Батанова Людмила Олександрівна

ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ПРИ ВИРІШЕННІ МИТНИХ СПОРІВ 315

Коваль Наталія Олексіївна

ОНОВЛЕНА НАЦІОНАЛЬНА ТРАНСПОРТНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ ТА РОЗВИТОК
ВНУТРІШНЬОГО ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ 318

Малеева Ганна Леонідівна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИННИХ
ОСІБ ЗА ЗАБРУДНЕННЯ МОРЯ 321

Сергєєв Юрій Володимирович

МОРСЬКА БЕЗПЕКА ТА ОХОРОНА ПІДВОДНИХ КАБЕЛІВ: ПЛАН ДІЙ ЄС 324

Барановська Валентина Федорівна

РЕФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ 329

Гайдаржи Роман Андрійович

ДЕЯКІ НОВІ ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ В ЧАСТИНІ ЕКСПЛУАТАЦІЇ МИТНОГО СКЛАДУ,
СКЛАДУ ТИМЧАСОВОГО ЗБЕРІГАННЯ 332

СЕКЦІЯ 7. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОУСТРОЮ, ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ, ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, АДВОКАТУРИ

Бакайнова Нана Мезенівна

СТАНДАРТИ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ СТОСОВНО АДВОКАТА 337

Косюта Михайло Васильович

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ЕКОЛОГІЧНА ПРОКУРАТУРА 342

Костенко Сергій Костянтинович

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРІВ: НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА
ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ 345

Свида Олексій Георгійович

ДОБІР КАНДИДАТІВ НА СУДДІВСЬКІ ПОСАДИ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ 348

Костенко Сергій Костянтинович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
доктор філософії у галузі права*

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРІВ: НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА ПРОБЛЕМИ ПРАВАЗАСТОСУВАННЯ

Функціонування органів прокуратури безпосередньо пов'язане із забезпеченням верховенства права, гарантуванням законності та дотриманням фундаментальних прав і свобод людини. Вони виконують важливу роль у підтриманні правопорядку, здійсненні нагляду за дотриманням законодавства, процесуальному керівництві досудовим розслідуванням і підтриманні публічного обвинувачення. Високий рівень відповідальності, покладений на прокурорів, вимагає від них не лише професійної компетентності, а й дотримання етичних стандартів та принципів неупередженості, що робить дисциплінарну відповідальність необхідним інструментом забезпечення належного виконання обов'язків.

В умовах сучасних правових реалій питання дисциплінарної відповідальності прокурорів набуває особливої значущості у контексті реформування системи правосуддя та правоохоронних органів в Україні. Як зазначається в міжнародно-правових актах, зокрема в Основних принципах ООН щодо ролі прокурорів (1990) та Європейській хартії про статус прокурорів (1999), ефективний механізм дисциплінарної відповідальності має забезпечувати баланс між професійною незалежністю прокурорів і необхідністю їхньої підзвітності в межах правового порядку. З одного боку, не виправдане посилення дисциплінарного контролю може призвести до адміністративного тиску на прокурорів і перешкоджати їхній професійній незалежності. З іншого боку, відсутність чітких механізмів контролю може створювати передумови для зловживань владними повноваженнями, корупційних ризиків та свавільного правозастосування.

Актуальність проблематики обумовлюється також потребою удосконалення правового регулювання дисциплінарного провадження щодо прокурорів в Україні. Чинне законодавство містить деякі нормативні прогалини, серед яких відсутність чітко визначеного поняття «дисциплінарний проступок прокурора», що створює потенційні ризики довільного тлумачення та вибіркового правозастосування. Відсутність єдиних критеріїв оцінки правомірності дій прокурорів у дисциплінарному аспекті перешкоджає стабільності дисциплінарної практики та зменшує рівень передбачуваності відповідальності. Водночас складна процедура притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності може слугувати інструментом політичного впливу або засобом усунення незручних посадових осіб, що є серйозним викликом для правової системи держави.

Крім того, реформування системи правосуддя та відновлення діяльності Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (КДКП) вимагає перегляду

існуючих механізмів дисциплінарної відповідальності, зокрема в аспекті процесуальних гарантій неупередженого розгляду дисциплінарних справ, механізмів оскарження рішень та відповідності національних процедур міжнародним стандартам.

Таким чином, необхідність комплексного дослідження проблематики дисциплінарної відповідальності прокурорів в Україні обумовлюється не лише потребою удосконалення нормативно-правових засад, але й забезпеченням ефективного механізму контролю, що відповідатиме критеріям справедливості, об'єктивності та правової визначеності. Аналіз сучасного стану дисциплінарного провадження та напрацювання механізмів його вдосконалення є важливим напрямом юридичних досліджень, що має вагоме значення для зміцнення правової держави та підвищення ефективності діяльності органів прокуратури.

Науковці акцентують увагу на багатовимірному характері дисциплінарної відповідальності прокурорів. Зокрема, О. С. Проневич розглядає її як механізм накладення санкцій морального, матеріального та організаційного характеру, що формують у прокурора переконання щодо неприпустимості подальших дисциплінарних проступків [1, с.221]. Б. В. Семененко трактує цей інститут як систему примусового впливу, спрямованого на позбавлення нематеріальних благ у разі вчинення проступку, наголошуючи на формальній процедурній природі цього механізму та його жорсткій нормативній регламентації [2, с.85]. Г. С. Іванова визначає дисциплінарну відповідальність як механізм застосування санкцій до прокурорів, що порушують службові обов'язки чи дискредитують органи прокуратури, підкреслюючи її роль у підтриманні високих стандартів професійної поведінки [3, с.10]. М. В. Косюта наголошує на багатокомпонентному характері відповідальності, яка охоплює заходи морального, матеріального та організаційного впливу з метою запобігання повторним порушенням службової дисципліни [4, с.332].

Аналіз чинного законодавства України дозволяє виявити низку нормативних прогалин, що суттєво впливають на ефективність функціонування дисциплінарного механізму. Однією з головних проблем є відсутність чіткого законодавчого визначення поняття «дисциплінарний проступок прокурора». Така невизначеність створює передумови для свавільного тлумачення та вибіркового правозастосування, ускладнює процес кваліфікації порушень та породжує правову невизначеність у питанні застосування санкцій. Відсутність єдиних критеріїв оцінки поведінки прокурора ускладнює як розгляд дисциплінарних скарг, так і винесення обґрунтованих рішень у дисциплінарних провадженнях.

Дослідження діяльності КДКП за 2023-2024 роки демонструє стійку тенденцію до зростання кількості дисциплінарних скарг. Так, у 2023 році надійшло 1054 скарги, що на 30% більше, ніж у 2022 році, проте у 2024 році цей показник знизився до 980 [5]. Зменшення кількості скарг частково пояснюється призупиненням діяльності КДКП у вересні-грудні 2024 року через відсутність кворуму, спричинену затримкою у заповненні квот суб'єктами призначення. Водночас

відкриття дисциплінарних проваджень залишається на низькому рівні: у 2023 році було відкрито 166 проваджень (15,7% від загальної кількості скарг), а у 2024 році – лише 104 (10,6%). Основними причинами відмови у відкритті провадження стали недостатня конкретизація обставин можливого дисциплінарного проступку, подання анонімних скарг, а також повторне звернення щодо вже розглянутих справ. Недостатня деталізація поданих скарг свідчить про необхідність вдосконалення механізму їх подання, зокрема шляхом запровадження чітких нормативних роз'яснень щодо вимог до їхнього змісту.

Щодо застосування дисциплінарних санкцій, у 2023 році до відповідальності було притягнуто 132 прокурори, а у 2024 році – 90. Найбільш поширеними видами дисциплінарних стягнень стали догана (61 випадок), заборона на переведення чи підвищення (12 випадків) та звільнення з посади (17 випадків) [5]. Аналіз цієї статистики дозволяє констатувати стабільність механізму застосування дисциплінарної відповідальності, хоча наявні проблеми у процедурі відкриття проваджень вимагають нормативного врегулювання.

Окрему увагу привертає питання судового оскарження рішень КДКП. У 2024 році в судах розглядалося 159 справ щодо дисциплінарних проваджень, з яких 125 безпосередньо стосувалися прокурорів. Із цих справ лише 10 завершилися скасуванням дисциплінарних рішень, що свідчить про їхню правову обґрунтованість [5]. Водночас судова практика виявила певні проблеми, зокрема відсутність процесуального механізму оскарження рішень про відмову у відкритті дисциплінарного провадження. Рішення Великої Палати Верховного Суду у справі № 990/73/23 від 14 вересня 2023 року визначило, що відсутність такого механізму є обґрунтованим обмеженням, спрямованим на запобігання перевантаженню судової системи [6]. Втім, це положення викликало правові дискусії, оскільки воно може перешкоджати реалізації права на ефективний судовий захист у справах щодо дисциплінарної відповідальності прокурорів.

Окремо слід зазначити, що КДКП демонструє жорстку позицію щодо зловживань службовими повноваженнями та порушення антикорупційного законодавства. У 80% таких випадків приймалися рішення про неможливість подальшого перебування прокурора на посаді, що підкреслює невідворотність дисциплінарної відповідальності за серйозні проступки [5]. Впровадження таких жорстких санкцій спрямоване на підвищення рівня професійної доброчесності прокурорів і зміцнення довіри до прокуратури як ключового органу правозахисної системи.

Аналіз правозастосовної практики вказує на низку системних проблем, що перешкоджають ефективному застосуванню дисциплінарного провадження. Вони пов'язані з нормативними прогалинами, організаційними труднощами, недостатньою незалежністю дисциплінарного органу, а також відсутністю механізму перегляду рішень про відмову у відкритті дисциплінарного провадження. Недостатня регламентація понять та процедур створює простір для суб'єктивного тлумачення правозастосування, що може негативно впливати на загальну ефективність системи відповідальності.

З урахуванням зазначених проблем необхідно ініціювати законодавчі зміни, спрямовані на врегулювання невизначеності в питаннях кваліфікації дисциплінарних проступків, удосконалення процедури подання дисциплінарних скарг та впровадження дієвого механізму оскарження рішень про відмову у відкритті провадження. Такі заходи сприятимуть підвищенню ефективності дисциплінарного контролю, зміцненню професійних стандартів прокурорської діяльності та посиленню суспільної довіри до органів прокуратури як інституції, що забезпечує законність та правопорядок.

Список використаних джерел:

1. Проневич О. С. Дисциплінарна відповідальність прокурорів: доктринальне обґрунтування і легальне закріплення. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 213-222.
2. Семененко Б. В. Правове регулювання дисциплінарної відповідальності посадових осіб органів прокуратури : дис. ... д-ра філософ. : 081. Київ, 2021. 238 с.
3. Іванова Г. С. Дисциплінарний проступок як підстава відповідальності працівників прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2016. 213 с.
4. Косюта М. В. Прокуратура України: навчальний посібник. Одеса: Юридична література, 2024. 448 с.
5. Інформація про практику здійснення дисциплінарного провадження стосовно прокурорів за 2023 рік. URL: <https://kdkp.gov.ua/page/zvity-komisii>
6. Рішення Великої Палати Верховного Суду у справі № 990/73/23 від 14 вересня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111883930>

Ключові слова: прокурор, прокуратура, Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів, дисциплінарна відповідальність прокурорів, дисциплінарне провадження щодо прокурорів, дисциплінарний проступок прокурора, дисциплінарна скарга щодо прокурора, міжнародні стандарти.

Keywords: prosecutor, prosecutor's office, Qualifying and Disciplinary Commission of Prosecutors, disciplinary liability of prosecutors, disciplinary proceedings against prosecutors, disciplinary misconduct of a prosecutor, disciplinary complaint against a prosecutor, international standards.

Свида Олексій Георгійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
кандидат юридичних наук, доцент, адвокат*

ДОБІР КАНДИДАТІВ НА СУДДІВСЬКІ ПОСАДИ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ

Питання проведення якісного добору серед кандидатів на суддівські посади на теперішній час набуває усе більшої актуальності. Це пов'язане насамперед із